

РОЗДІЛ 7 ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

УДК 821.111(71)-31-93

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.34.2.27>

СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧОГО НАРАТИВУ В РОМАНІ «ЕНН ІЗ ІНГЛСАЙДУ» Л.М. МОНТГОМЕРІ

SEMANTIC AND FUNCTIONAL FEATURES OF THE CHILDREN'S NARRATIVE IN "ANNE OF INGLESIDE" BY L.M. MONTGOMERY

Антонова В.Ф.,

orcid.org/0000-0002-6913-1661

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Українського державного університету залізничного транспорту

У статті розглянуто шостий твір із циклу романів про Енн Ширлі «Енн із Інглсайду» ("Anne of Ingleside", 1939) канадської письменниці Л.М. Монтгомері. Відзначено, що фемінний дискурс, який є провідним у спадщині мисткині, в романі «Енн із Інглсайду» поглиблюється, розширюється і набуває нових смислових конотацій за рахунок уведення дитячого наративу, тісно поєднаного із розповідними формами, які належать персонажам-жінкам. У такий спосіб проблема «жінка і діти» в цьому творі виходить на перший план.

Дитячий наратив у романі «Енн із Інглсайду» обумовлений передовсім образами дітей Енн і Гілберта Блайтів. У цьому творі Л.М. Монтгомері діти виявляють активність не лише у вчинках, а й у мовленні, яке стає для них способом пізнання світу, самоідентифікації, побудови взаємин із членами родини та іншими людьми. У дитячому наративі роману актуалізовані такі важливі концепти, як «мама», «Бог», «смерть», «природа» та ін. Водночас у дитячому наративі акцентовано цілий комплекс взаємопов'язаних мотивів – самотності, страху, прагнення любові, подолання смерті, творчості тощо. Формами дитячого наративу в романі «Енн із Інглсайду» є листи, молитви, обітниця, розмови з матір'ю, діалоги/полілоги з іншими дітьми, «нерозчленований потік» дитячого мовлення, внутрішня мова, онірична нарація та ін. Окрім того, сама Енн постає в романі не лише в ролі дорослої людини – матері, дружини, а і як жінки-дитини, наділеної безпосереднім поглядом на світ. Дитинність у нарації Енн виявляється в мотивах гри, зближення її точки зору з точкою зору її дітей, відмови від прагматичного погляду на світ, поетичності сприйняття тощо. Впливаючи на дорослішання дітей, Енн зображена в романі Л.М. Монтгомері як наративний центр їхнього дитячого світу і водночас як співучасниця дитячих подій, думок, мрій.

Ключові слова: канадська література, Л.М. Монтгомері, роман, фемінний дискурс, дитячий наратив, концепт, точка зору, мотив.

The article examines the sixth work in the cycle of novels about Anne Shirley, "Anne of Ingleside" (1939) by Canadian writer L.M. Montgomery. It is noted that the feminine discourse, which is the leading one in the author's heritage, deepens, expands and acquires new semantic connotations in the novel "Anne of Ingleside" due to the introduction of a children's narrative, closely connected with narrative forms belonging to female characters. In this way, the problem of "women and children" in this work comes to the fore.

The children's narrative in Anne of Ingleside is primarily defined by the images of Anne and Gilbert Blythe's children. In this work by L.M. Montgomery, children are active not only in their actions but also in their speech, which becomes a way for them to learn about the world, self-identify, and build relationships with family members and other people. The novel's children's narrative actualizes such important concepts as "mother," "God," "death," "nature," and others. At the same time, the children's narrative emphasizes a whole range of interconnected motifs: loneliness, fear, the desire for love, overcoming death, creativity, etc.

The forms of children's narrative in "Anne of Ingleside" include letters, prayers, vows, conversations with the mother, dialogues/polylogues with other children, the "undivided stream" of children's speech, inner speech, onyric narration, etc. In addition, Anne herself appears in the novel not only as an adult, mother, wife, but also as a woman-child endowed with a direct view of the world. Childhood in Anne's narrative is manifested in the motives of play, the convergence of her point of view with that of her children, the rejection of a pragmatic view of the world, the poetry of perception, etc. Influencing the children's growing up, Anne is depicted in L.M. Montgomery's novel as the narrative center of their childhood world and at the same time as an active participator in children's events, thoughts, and dreams.

Key words: Canadian literature, L.M. Montgomery, novel, feminine discourse, children's narrative, concept, point of view, motif.

Постановка проблеми. Канадська письменниця Люсі Мод Монтгомері є авторкою низки романів про долі дівчат/жінок, їхні особистісні та сімейні стосунки, виховання і прагнення реалізації в суспільстві, а також про особливості жіночого світобачення того часу. Провідним у романній спадщині Л.М. Монтгомері є фемінний дискурс, який формують образи дівчат/жінок, розгалужена система сюжетних колізій, різноманітні типи жіночої нарації, обумовлені способом життя та духовними запитами жінок Канади на межі ХІХ–ХХ ст. Прикметно, що в шостому творі з циклу романів про Енн Ширлі «Енн із Інглсайду» («Anne of Ingleside», 1939) фемінний дискурс поглиблюється, розширюється і набуває нових смислових конотацій за рахунок уведення дитячого нарративу, тісно поєднаного із розповідними формами, які належать персонажам-жінкам. У такий спосіб проблема «жінка і діти» в цьому творі виходить на перший план, що потребує спеціального розгляду в контексті еволюції романного жанру та нарративних стратегій у творчості мисткині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цикл романів про Енн Ширлі був предметом розгляду у працях таких дослідників і дослідниць, як Е.Р. Епперлі [3], І. Гаммель [4], Т.Д. МакЛаліч [7], Дж. Селлерс [10] та ін. Водночас роман «Енн із Інглсайду» не часто ставав об'єктом наукового розгляду. Про нього відомі лише поодинокі розвідки. Науковці (М. Мекі [6], К. Герсон [5], Л. Робінсон [9], А. МакКензі [8]) розглядали цей твір переважно як роман про війну, акцентувавши особливу увагу на особливостях читацької рецепції. А. МакКензі слушно зазначила, що роман «випередив свій час і водночас увібрав у себе актуальні проблеми доби, ставши нарративом, у якому втілено постійну боротьбу за право голосу для жінок і для канадців» [8, р. 331].

Упродовж життя Л.М. Монтгомері неодноразово поверталася до образу Енн Ширлі, доповнювала лакуни в житті героїні, дописувала нові фрагменти про етапи її життя. Роман «Енн із Інглсайду» було написано набагато пізніше, аніж інші романи того ж циклу (так, роман «Енн у Домі Мрії» вийшов друком 1917 р., «Енн із Інглсайду» – 1939 р., «Діти з Долини Райдуг» – 1919 р., «Рілла з Інглсайду» – 1921 р.). На думку М. Мекі, повернення до художнього світу Енн принесло полегшення авторці, яка в той період переживала чимало складнощів в особистому житті. Водночас літературознавиця звернула увагу на те, що точка зору головної героїні в цьому романі стає більш похмурою, що відображає зміни в світоба-

ченні самої Л.М. Монтгомері після Першої світової війни [6]. В. Томпсон звернув увагу на інтертекстуальні зв'язки між різними романами циклу про Енн Ширлі, зазначивши, що Л.М. Монтгомері широко використовує такий прийом, як антиципація або пролепсис – «кадр із майбутнього, анахронія, що зображує майбутнє стосовно “теперішньої” події (чи моменту, коли хронологічний опис послідовності подій переривається для утворення простору для антиципації)» [2, с. 15]. На думку В. Томпсона, те, що в романі «Енн із Інглсайду» передбачено загибель сина Енн – Волтера та події Першої світової війни (що будуть детально описані в романі «Рілла з Інглсайду»), зумовлює специфіку читацької рецепції, створюючи відчуття ненадійності світу й тривоги за долю героїв [11].

Водночас зазначимо, що нарративна структура роману «Енн із Інглсайду» не досліджена повною мірою. У зв'язку з тим наше дослідження видається актуальним.

Постановка мети дослідження. Головною метою нашої статті є виявлення семантико-функціональних особливостей дитячого нарративу в контексті фемінного дискурсу в романі «Енн із Інглсайду» Л.М. Монтгомері.

Виклад основного матеріалу. Як було зазначено вище, «Енн із Інглсайду» – це шостий роман із циклу про Енн Ширлі. У ньому йдеться про новий період життя героїні та її перебування в родинному колі далеко від Дому Мрії, де вона жила десять років тому разом із Метью та Маріллою Катбертами, які колись взяли її з притулку. Енн Ширлі вийшла заміж за Гілберта Блайта і стала Енн Блайт. Вона змінила прізвище, місце проживання, спосіб життя, побудувала власну родину – у неї тепер є люблячий чоловік і шестеро дітей. Однак не зважаючи на зміну сімейних та зовнішніх обставин, Енн зберігає у своїй душі безпосередній дитячий погляд на світ. Концепт «дитинність» є одним із провідних у спадщині Л.М. Монтгомері. У романі «Енн із Інглсайду» він, на нашу думку, виявляється в системі поглядів, вчинків, ціннісних орієнтацій, нарративному голосі головної героїні, котра відкрита довколишньому світові, прагне його пізнавати й наповнювати любов'ю, добром і власною творчістю.

Цікаво, що роман «Енн із Інглсайду» розпочинається із відвідин містечка Ейвонлі головною героїнею, яка подорослішала, стала молодою жінкою, дружиною і матір'ю, проте зберегла у своєму серці милі спогади про дитинство і роки юності. На початку твору простежуємо поєднання двох форм жіночої нарації – ретроспективної (спогади, погляд на минуле) і хронологічної (усвідомлення

сучасних реалій, їх порівняння із минулим) нарації. Енн Блайт помічає, що довкола багато чого змінилося: «Погляньте на ялини супроти нього... і на берези в долині, що простягають гілля, мов руки, назустріч сріблястому небу. Тепер це великі дерева, а вони ж були молодесенькі, коли я щойно сюди приїхала. Це таки змушує мене відчувати свій вік» [1, с. 7]. Пані Лінд з цього приводу зауважує: «Дерева – мов діти... Варто на мить відвернутися, як вони виростають» [1, с. 7]. Згодом близька подруга Енн – Діана констатує: «Усе росте... І малий Фред цьому доказ. Ми всі так змінилися... окрім тебе. Ти геть не змінюєшся, Енн» [1, с. 9]. У цьому фрагменті маємо точки зору трьох жінок (Енн, пані Лінд і Діани) на одне й те саме явище – метаморфози в природі й житті людини. Визнаючи змінність усього, жінки разом із тим по-різному ставляться до процесу природних трансформацій і по-різному самі змінюються. У розповіді пані Лінд виявляється прагматична точка зору. Вона дотримується лише точних фактів і усталених правил щодо поведінки жінки в суспільстві: «А всі лілеї в нас погризли кролі, – зажурено мовила пані Лінд, перевальцем рушаючи вниз до вітальні, потай утішена, що не потрібно більше нічого казати про місяць. Щодо цього Енн завжди була трохи дивна, і надії на те, що з віком вона зміниться, тепер майже не залишалось» [1, с. 8]. Поєднуючи пряму і невластиву пряму мову в нарації пані Лінд, Л.М. Монтгомері акцентує поширену в її творчості опозицію «прагматичне – романтичне». Концепт «прагматичне» в даному випадку втілює пані Лінд, а концепт «романтичне» – Енн. Романтичність головної героїні обумовлена її жіночими й дитячими мріями, одухотворенням природи силою її творчої фантазії, прагненням принести у буденний світ яскраві барви й відтінки, породжені її уявою.

При тому, що в житті головної героїні відбулися значні зовнішні зміни (переїзд, чоловік, діти), внутрішньо Енн Блайт залишилася тією самою Енн Ширлі, яка радіє кожному дню, кожному променю сонця, кожній живій істоті чи рослині й життю загалом. Це констатує її подруга Діана, яка зауважує, що Енн зовсім не змінилася. Йдеться не лише про те, що Енн залишилася тендітною за статурою, але й про те, що вона так само сповнена любові до життя, вміє щиро радіти й робити романтичним усе, що бачить довкола. Отже, концепти «дитинність», «радість» і «романтичне» тісно поєднані між собою і втілені в образі головної героїні роману «Енн із Інглсайду». Вона визнає і приймає зміни в своєму житті, але водночас не відмовляється від свого минулого, дорогого її серцю, бо

там (як дитина, як дівчинка) вона була сповнена радісних сподівань, мрій і захоплення світом.

Енн пропонує Діані прогулятися їхніми улюбленими місцями й пригадати, як колись вони були дітьми. Діана спочатку не бачить у цьому сенсу, але потім погоджується. День спогадів дарує не лише приємні спомини, але й надихає на подальше життя дівчат, передовсім Енн. Молоді жінки опиняються знов біля Джерела Дріад, на Стежині Закоханих, у Лісі Привидів, Долині Фіалок та в інших милих із дитинства місцях. Наративне поле цієї прогулянки в минуле визначає повтор «А пам'ятаєш...», що неодноразово звучить у їхній розмові. У такий спосіб минуле ніби оживає (в нарації Енн і Діани), стає фактом теперішнього, а також впливає на теперішнє і майбутнє. У душі Енн немає ніякого суму щодо того, що дитинство скінчилося і вона мусить виконувати обов'язки матері й дружини, навпаки, вона крізь призму дитячого минулого краще бачить власне теперішнє і усвідомлює, що треба жити саме «сьогодні», «тішитися дружбою сьогодні навіть якщо завтра нам доведеться розлучитися» [1, с. 12], долучатися до краси «тут і зараз», бо вона зцілює і дає силу на майбутнє. Як зауважує наратор, Діана «не бачила того, що бачила Енн – невловимого перетікання одного кольору в інший» [1, с. 14], однак це не заважає обом жінкам відчувати новий приплив сил від занурення в дитячі спогади.

У романі «Енн із Інглсайду» у монолозі головної героїні зафіксовано поєднання минулого й теперішнього хронологічного часу: «Я пригадую, як жалібно казала Гілберту, коли ми їхали: «Ми були такі щасливі тут. Ми більше ніде не будемо такі щасливі». Якийсь час я впивалася своїм горем. А тоді... пустила маленькі корінці любові до Інглсайду. Я боролася із цим відчуттям... так, боролася... але зрештою мусила здатися й визнати, що полюбила його. І люблю щодалі більше з кожним роком» [1, с. 16]. Отже, Дім Мрії та романтичний світ, які існували в дитячій уяві Енн, справили значний вплив на її подальше життя. Із цього далекого, створеного дитячою фантазією минулого проросли ті «корінці», які Енн пустила в Інглсайді.

До речі, з англійської слово *ingle* означає вогнище, що символізує світло і тепло нового дому Енн. Туди вона принесла ту саму радість життя та романтичне світосприйняття, які були для неї цінними в Домі Мрії. Але тепер Енн не сама. Поруч із нею її діти, які успадкували від матері її найкращі якості, зокрема уяву і здатність любити й одухотворювати все довкола.

У процесі розвитку сюжету твору ключову роль у фемінному дискурсі відіграє дитячий нара-

тив – розповіді дітей Енн. Л.М. Монтгомері створює індивідуалізовані характеристики для всіх дітей головної героїні, що виявляється в різних формах їхньої нарації. Наприклад, важливим стимулом радісного повернення Енн до Інглсайду є лист її семирічного сина Джема. Повідомлення із помилками про значущі з точки зору дитини події викликає в Енн щире бажання якнайскоріше опинитися вдома і відчувати причетність до всього того, що хвилює її дітей. У написаному власноруч Джемом листі зафіксовано слово «мама» як семантичний центр дитячого нарративу: «*Сюзен розповідає нам наніч казки але вона то не ви мамо*» [1, с. 20].

Згодом цей семантичний центр – «мама» посилюється в наративі Джема. Відчуваючи самотність, хлопчик розмірковує, що б такого зробити, аби мама звернула на нього увагу і побачила, що «він не маленький» [1, с. 32]. Джем тікає, але насправді його втеча – лише сон в іншій кімнаті. Засинаючи, йому спадають на думку різні ідеї щодо того, як спонукати рідних, передовсім маму, звернути на нього увагу. У момент засинання (коли Джем знаходиться на межі сну й реальності) простежуємо оніричний нарратив – потік думок, почуттів, емоцій хлопчика, який гостро переживає нестачу любові. Оніричний нарратив дитини характеризують неповні речення, стрімкий перехід з одного об'єкта на інший або з одного часопростору в інший, перевага емоційно-експресивної лексики, риторичні питання й звертання тощо. Однак згодом самотність, втілена в дитячому наративі, швидко зникає і Джем знов відчуває тепло і увагу з боку матері, яка щаслива, бо знайшла свого сина. І знов концепт «мама» оприявнюється в дитячому мовленні через пряму мову і невластне пряму мову: «Я ліг тут, щоб дивитися, як ви з татом під'їдете до хвіртки. Мені було так самотньо – я просто мусив піти й лягти» [1, с. 39]; «Мама така хороша – найкраща мама в усьому світі» [1, с. 39].

Концентрація дитячого нарративу довкола концепту «мама» простежується і в образі Волтера – сина Енн, який був найбільше з дітей головної героїні наділений поетичною уявою: «Для нього вона була, мов великий білий кінь із гарної картинки, що висіла на стіні в його кімнаті, верхи на яким він міг летіти вперед і назад у часі та просторі» [1, с. 43]. Волтер успадкував від Енн здатність до творчого, фантазійного мислення, яке виявляється переважно через невластне пряму мову. Як і Енн, він сприймає світ природи живим, наповненим дивовижними істотами. Природа в його наративі олюднюється: вітер «розповідає» йому казки; ніч постає у вигляді темного янгола із крилами, як

у кажана і т.д. А весь Інглсайд, як йому здавалося, населяли міфологічні персонажі – ельфи, дріади, феї, водяники тощо. Наратор фіксує сутнісні риси Волтера, подібні до рис його матері, – любов до всього живого і краси. Хлопчик гостро відчуває духовну спорідненість із матір'ю, тому короткочасну розлуку з нею, коли його відвезли в сусіднє обійстя, він сприймає як катастрофу. «Хлопчина знову ледь стримав сльози. Було очевидно, що ніхто його не любить. Колись мама з татом любили його, але тепер він більше їм не потрібен» [1, с. 46]. Через невластне пряму мову актуалізовані мотиви дитячої самотності й потреби в любові, що є установленими й у попередніх романах Л.М. Монтгомері, наприклад, «Енн із Зелених Дахів».

Однак дитина, наділена творчою фантазією і щирим почуттям любові, на думку Л.М. Монтгомері, здатна долати свої страхи й відчуття самотності. Це яскраво доводить ситуація, в яку потрапив Волтер. Почувши, що ніби його мама хвора, він забуває про свої дитячі образи, і робить усе можливе для того, щоб повернутися додому, бути поруч із мамою, без якої він не уявляє життя. Цей шлях додому для малого Волтера сповнений численних випробувань і небезпек. Йому дуже страшно йти по темній дорозі, його дитяча фантазія породжує химерні істоти, неіснуючі загрози, але для Волтера вони цілком реальні. Він сміливо бореться із ними, адже повинен бути поруч із мамою. Дорога дитини по темній дорозі додому в оточенні створених уявою привидів нагадує баладу Й.В. Гете «Вільшаний король». Тільки у баладі хворим був хлопчик, а в романі Л.М. Монтгомері – мати хлопчика. Романтичний контекст даного епізоду посилює емоційно-експресивна дитяча нарація, в якій акцентовано мотиви любові й відповідальності: «А що як мама помре? А що, як вона вже померла? Він повернеться додому, ба її не буде. Волтер уявив Інглсайд без мами й раптом відчув, що не може цього знести» [1, с. 55]. У цьому уривку актуалізовано також романтичний мотив боротьби дитини зі смертю й усім світом, що вночі постає як обитель зла: «Уперше в житті він опинився уночі надворі сам один. Волтер боявся світу. Цей світ був такий велетенський, а він у ньому – таки страхітливо дрібний. Навіть колючий східний вітер віяв йому у лице, ніби намагаючись підштовхнути. Мама помирає! Волтер ковтнув сльози й рішучо подався додому – далі й далі, відважно долаючи страх» [1, с. 56].

Коли Волтер дістався додому, він дізнався, що мама жива і народила дитину, а Сюзен назвала його ягнятком. Ще раніше в романі «Енн із

Зелених Дахів» було запроваджено порівняння Енн із ягнятком – символ чистоти й безневинної жертовності. Тому те, що Волтера порівнюють із ягнятком у романі «Енн із Інглсайду», теж має символічне значення. Він має чисту й світлу душу, в якій так багато любові до матері, домівки, природи.

Коли мама виявляється живою, світ знов «оживає» для Волтера і дає йому імпульс до життя й натхнення: «Світ повен поезії, правда, мамо?» [1, с. 92]. Із більш пізніх романів Л.М. Монтгомері про Енн та її сім'ю ми потім дізнаємося, що Волтер стане на шлях письменницької діяльності, як і його мама.

Мотив смерті й боротьби дитини з нею потужно звучить у романі «Енн із Інглсайду» й на прикладі інших історій. Малий Джем побачив реальну смерть улюбленого собаки. «Уперше у світ Джема увійшла смерть» [1, с. 118], зазначає наратор. У голосі наратора відчувається його небайдужість, причетність до події, глибоке співчуття горю дитини: «Жоден із нас не може забути, що пережив, коли бачив, як умирає дорога серцю істота» [1, с. 118]. У даному випадку точка зору малого Джема і точка зору дорослого всезнаючого наратора збігаються. Переживання смерті знайомі як нараторові, так і персонажеві. Джем сприймав собаку Хитрика не як тварину, а як частину свого дитячого світу, де всі люди, рослини, тварини були рівними, органічно поєднані між собою в одному просторі. Тому Джем довго сумує за Хитриком, як за рідною і близькою істотою. Дитячі запитання, на які немає відповідей, увиразнює літературний інтертекст – згадка про вірш Р. Кіплінга «Влада собаки», в якому йдеться про глибоку прив'язаність до собаки і розбите серце господаря, котрий втратив улюбленця.

Через деякий час у Джема з'явився новий собака Бруно, якого хлопчик купив у знайомого хлопчика Родді за один долар. Хоча Джем дуже любив Бруно, той сумував за першим господарем і навіть захворів. Специфічна форма нарації – дитяча молитва – свідчить про велику любов Джема до Бруно і прагнення отримати у відповідь любов і відданість улюбленця: «Я люблю всіх і все в цьому світі. <...> Дорогий Боже, благослови всіх котів і собак на землі, але найперше Бруно» [1, с. 150]. Проте Бруно довелося віддати його першому господареві, аби собака не помер від туги.

Джем ніяк не може усвідомити, чому його любов залишилася без відповіді з боку собаки. Тому знов зі своїми дитячими запитаннями він йде до мами – центру домашнього світу. «Мамо, – натужно проказав він, – чому Бруно не захотів полюбити мене, коли я так любив його?»

Як ви гадаєте, собаки не можуть любити мене? – Ні, синку. Згадай, як любив тебе Хитрик. Просто Бруно вже віддав усю свою любов Родді, і більше не мав любові до інших людей. Є такі собаки – віддані тільки одному господареві. – Зате Бруно й Родді тепер щасливі, – мовив Джем із похмурим вдоволенням, цілуючи маму в хвилясті лискучі коси» [1, с. 155]. Поєднання в одному комунікативному відрізку двох точок зору – матері й дитини дозволяє авторці актуалізувати мотив потреби дорослого й малого в любові. У зв'язку із введенням дитячого наративу Л.М. Монтгомері нерідко використовує таку форму нарації, як пояснення, бо запитання й проблеми дітей потребують коментарів і роз'яснень.

У зображенні сестричок Нен та Діани, авторка використовує такі форми нарації, як дитячі молитви і дитячі суперечки щодо поняття Бог. Нен часто зверталася до Бога з різних питань і в різних місцях, а Діана інколи насміхалася з неї: «Не вплютуй Бога геть в усе, – докоряла вона сестрі. – Ти робиш Його надто звичайним» [1, с. 157]. До дитячої дискусії приєдналася мати, яка дає власне тлумачення поняття Бог, що примирило сестричок: «Бог присутній в усьому, доню. Він – друг, який завжди поруч і завжди готовий дати нам силу й відвагу. Нен правильно робить, що молиться Йому коли й де захоче» [1, с. 157]. Через деякий час самій Енн знадобилася підтримка дітей, бо вона захворіла. Пам'ятаючи настанови матері, Нен палко молиться за її здоров'я і навіть складає дитячу обітницю: «Дорогий Боже, – прошепотіла вона, – якщо Ти зцілиш маму, я пройду цвинтарем уночі. Будь ласка, Боже. І якщо Ти це зробиш, я більше не докучатиму Тобі проханнями» [1, с. 162]. Сила дитячої молитви й усієї родини справді допомогла Енн, тобто в даному випадку простежуємо дитячу нарацію, яка містить не стільки інформацію, скільки духовну інтенцію, прагнення відновити у світі порушену гармонію.

У контексті дослідження дитячого наративу зауважимо, що сама Енн нерідко поводить себе і говорить, як дитина. Ми вже говорили про те, що вона почувається дитиною під час відвідин в Ейвонлі. В Інглсайді вона поєднує в собі різні соціальні ролі – матері, письменниці й «дитини». Відповідно формується фемінний дискурс, обумовлений образом головної героїні. Її нарація не завжди містить інтонації повчання чи пояснення для дітей. Енн нерідко включається в певні події й захоплюється грою, яку сама ж придумала. Так, наприклад, вона вирішила влаштувати день народження для тітоньки Мері-Марії, яка дошкуляла всім нудними повчаннями. Енн добре все

організувала, проте Мері-Марія все одно образилася й полишила Інглсайд. Власне, це викликало задоволення з боку Енн та інших мешканців. Хоча Енн цього не планувала, та все ж таки вона відчувала полегшення від того, що Мері-Марія поїхала: «Як добре знов стати собою у власному домі» [1, с. 78]. Вільна і незалежна паративна позиція Енн, як й інших членів родини, протиставлена консервативній позиції Мері-Марії: «Ми залякані. Наше життя починає крутитися довкола думки, чи вдовольнить воно тітоньку Мері-Марію» [1, с. 78]. На відміну від тітоньки Мері-Марії, що вимагала від усіх членів родини досконалості й «правильності», Енн, навпаки, сприймає людей, як і природу, як динамічну субстанцію, що ніколи не може бути досконалою. «Досконалий сад не може принести справжнього задоволення. У саду потрібно працювати – інакше втрачається сенс його існування» [1, с. 30], каже Енн. Так само вона ставиться до дітей та інших людей. Енн не вимагає досконалості, вона дає дітям розвиватися вільно, як саду.

У романі «Енн із Інглсайду» знаходимо також специфічну форму нарації головної героїні – нарацію-вчинок. Чудово володіючи словом і знанням місцевих секретів, Енн прагне посвятити Стеллу Чейз, доньку пастора, за Олдена Черчилля, фермера. У даному випадку Енн бере на себе не притаманну їй роль свахи, сприймаючи це по-дитячому – як захопливу гру, що має обов'язково закінчитися весіллям. Але пізніше виявилось, що зусилля Енн були марними, адже Стелла і Олден

давно вже зустрічались і заручились, тільки про це нікому не оголошували. Енн сприйняла це з глибоким дитячим розчаруванням і зробила для себе певні висновки не втручатися надалі в чужі стосунки. Подібно до того, як її діти отримують певні моральні уроки, так і Енн отримує від життя уроки для себе.

Висновки. У процесі проведеного дослідження роману «Енн із Інглсайду» Л.М. Монтгомері ми дійшли таких висновків. Значну роль у фемінному дискурсі твору відіграє дитячий наратив, обумовлений передовсім образами дітей Енн і Гілберта Блайтів. У дитячому наративі роману актуалізовані такі важливі концепти, як «мама», «Бог», «смерть», «природа» та ін. Водночас у дитячому наративі акцентовано цілий комплекс взаємопов'язаних мотивів – самотності, страху, прагнення любові, подолання смерті, творчості тощо. Формами дитячого наративу є листи, розмови з матір'ю, діалоги/полілоги з іншими дітьми, «нерозчленований потік» дитячого мовлення, внутрішня мова, онірична нарація та ін. Окрім того, сама Енн постає в романі не лише в ролі дорослої людини – матері, дружини, а і як жінки-дитини, наділеної безпосереднім поглядом на світ. Дитинність у нарації Енн виявляється в мотивах гри, зближення її точки зору з точкою зору дітей, відмови від прагматичного погляду на світ, поетичності сприйняття тощо. Виховуючи дітей, Енн постає як наративний центр їхнього дитячого світу і водночас як співучасниця дитячих подій, думок, мрій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Монтгомері Л.-М. Енн із Інглсайду / пер. з англ. А. Вовченко. Львів : Урбіно, 2019. 304 с.
2. Ткачук О.М. Наратологічний словник. Тернопіль : Астон, 2002. 173 с.
3. Epperly, E.R. The Fragrance of Sweet-Grass: L.M. Montgomery's Heroines and the Pursuit of Romance. Toronto : University of Toronto Press, 2014. 275 p.
4. Gammel, I. Looking for Anne of Green Gables: The Story of L.M. Montgomery and Her Literary Classic. New York : St. Martin's Publishing Group, 2008. 320 p.
5. Gerson, C. 'Dragged at Anne's Chariot Wheels': L.M. Montgomery and the Sequels to Anne of Green Gables. Part Two: Reflections on the Sequel / edited by P. Buidra, B.A. Schellenberg. Toronto : University of Toronto Press, 1998. P. 144–159.
6. Mackey, M. Reading In and Out of Order: Living In and Around an Extended Fiction. *Journal of L.M. Montgomery Studies*. 2020. URL: <https://doi.org/10.32393/jlmms/2020.0001> (дата звернення: 24.06.2024).
7. MacLulich, T.D. L.M. Montgomery's Portraits of the Artist: Realism, Idealism, and the Domestic Imagination. *Such a Simple Little Tale: Critical Responses to L.M. Montgomery's Anne of Green Gables* / edited by M. Reimer. Metuchen; London : The Scarecrow Press, 1992. P. 83–100.
8. McKenzie, A. Women at War: L.M. Montgomery, the Great War, and Canadian Cultural Memory. *The L.M. Montgomery Reader. Volume Two: A Critical Heritage* / edited by B. Lefebvre. Toronto : University of Toronto Press, 2013. P. 325–349.
9. Robinson, L.M. 'Anne Repeated': Taking Anne Out of Order. *Seriality and Texts for Young People: The Compulsion to Repeat* / edited by M. Reimer, N. Ali, D. England, M.D. Unrau. London : Palgrave Macmillan, 2014. P. 57–73.
10. Sellers, J.A. "A Good Imagination Gone Wrong": Reading *Anne of Green Gables* as a Quixotic Novel. *Journal of L.M. Montgomery Studies*. 2019. URL: <https://journaloflmmontgomerystudies.ca/reading/sellers> (дата звернення: 05.07.2023).
11. Thompson, W.V. The Shadow on the House of Dreams: Montgomery's Re-Visioning of Anne. *L.M. Montgomery's Rainbow Valleys: The Ontario Years, 1911–1961*. Montreal : McGill-Queen's University Press, 2015. P. 113–130.